СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXI. | Число 249. | Джерзи Ситі, Н. Дж., четвер, 25. жовтня, 1923. | VOL. XXXI. | No. 249. | Jersey City, N. J., Thursday, October 25, 1923. | THREE CENTS

СОЙМ СТЕЙТУ ОКЛАГОМА ОБЖАЛУВАВ ҐОВЕРНОРА ВОЛТОНА, А СЕНАТ ЙОГО СУСПЕНДУВАВ

ОКЛАГОМА СИТІ, Оклагома, 23. жовтня. — Сойм (леґіслятура) стейту Оклагома ухвалив нині на окремій сесії обжалувати ґовернора стейту Дж. С. Волтона.

Сойм 80 голосами проти 17 піддержав обжалованне, що ґоверновор Волтон вжив стейтових фондів на приватні ужитки.

В обжалуванню прочитано теж в соймі докази, що богато власників нафтових копалень в Америці дало значні суми гроша на вибір ґовернора Волтона.

Др. Е. Т. Майнам, бувший стейтовий банковий комішенер, якого Волтон викинув, посвідчив, що С. Дж. Райтмен, нафтяр з Тулси, дав на виборчий фонд Волтона $18,000.

ОКЛАГОМА СИТІ, Оклагома, 23. жовтня. — Нині о годині 6.40 вечір сенат стейту Оклагома приняв резолюцію 36 голосами проти одного, якою суспендував ґовернора Волтона в його урядованню яко ґовернора.

Тимчасом чинности ґовернора віддав сенат його заступникови М. Е. Трепнови.

Завтра сенат буде засідати яко суд для судження ґовернора Волтона, якого нині обжалував сойм.

Предсідателем сенатського суду буде головний судя стейтового найвисшого суду Дж. Т. Джансон.

ПРИКЛОННИКИ ФОРДА СКЛИКУЮТЬ НАРАДУ З ЦІЛИХ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ ДЛЯ ОСНОВАННЯ НОВОЇ ПАРТІЇ

ДІТРОЙТ, Миш., 23. жовтня. — Приклонники звісного американського автомобілевого промисловця Генрі Форда, котрі поосновували клюби Форда по многих містах Злучених Держав, щоб видвигнути і підперти його кандидатуру на президента Злучених Держав, скликують політичну нараду з цілої Америки на день 12-ого ґрудня с. р.

Нарада має відбутися в Дірборн, Миш., де живе Форд, а метою її має бути основанне нової партії, яка була би третьою великою загально-американською партією обіч републиканської і демократичної.

Завданнем нової партії було би видвигненне і підперте кандидатури Форда на президента Злучених Держав уже в 1924-ому році, а також кандидатів до палати послів і сенату у Вашингтоні.

Кажуть, що нова партія глядати-ме злуки або навіть злиття з фармерсько-робітничою партією і співділання з Американською Федерацією Праці.

Партія проголосить свою поступову програму і сподівається її засадами й особою Форда приєднати маси виборців у цілому краю.

ПОЛІТИЧНА НАРАДА ПРЕЗИДЕНТА КУЛИДЖА

ВАШИНҐТОН, Д. К., 23. жовтня. — Нині президент Кулидж уладив принятте в Білому Домі, на якому були найвизначнійші провідники републиканської Партії.

На принятті обговорювано президентську виборчу кампанію републиканської партії в 1924 році.

Таких нарад заповіджено більше.

ЛОЙД ДЖОРДЖ В КЛІВЛЕНДІ

КЛІВЛЕНД, Огайо, 23. жовтня. — Нині промовляв тут бувший британський премієр Лойд Джордж на зібранню, де було присутних 25,000 осіб.

Він заявив, що лише Америка і Велика Британія можуть виратувати Европу з руїни і знад тої пропасти, над якою вона тепер стоїть. Апелював до Американців, щоб заінтересувались Европою безкорисно в її нещастю вчасі мира, таксамо як були заінтересувались в її нещастю вчасі війни.

ДЛЯ ВВЕДЕННЯ В ЖИТТЄ ПРОГІБІЦІЇ ТРЕБА БІЛЬШЕ ГРОШИЙ І ЛЮДИЙ

ВАШИНҐТОН, Д. К., 23. жовтня. — Секретар скарбу Меллон заявив, що для строгого введення в життє законних постанов про проґібіцію треба більше гроший і людий.

Якщо се признає Конґрес, так тоді можна зачати діло поважної праці для вичищення краю із самогонного промислу.

ПРИЗНАННЄ ЗА ОЩАДНІСТЬ

ВАШИНҐТОН, Д. К., 23. жовтня. — На нинішньому засіданню кабінету президент Кулидж висловив міністрам признанне за ощадність у видатках.

Він зазначив, що вони роблять видатки в межах буджету.

ВЕЛИКА БУРЯ НА АТЛЯНТІЙСЬКОМУ ПОБЕРЕЖІ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 23. жовтня. — Нині навістила Атлянтійське побереже на доволі значному просторі страшна буря, яка спричинила дуже богато шкоди.

Буря знищила в купелевих місцях в стейті Ню Джерзи ріжні будівлі, доми, телеграфічні стовпи, дерева і т. д., а навіть затопила зелізничі шляхи і поїзди.

Також богато шкоди спричинила буря в Ню Йорку і в других містах в околиці.

Людий теж богато потерпіло всякі покалічення. В Ню Йорку сотки осіб понесло покалічення наслідком бурі.

На морі біля побережа потерпіли чимало кораблі і меньші судна. Один британський малий корабель імовірно потонув з 80 особами.

МЕЙОР ГАЙЛЕН ВЖЕ ЗДОРОВИЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 23. жовтня. — Посадник Ню Йорку Джан Ф. Гайлен, котрий нездужав тяжко від довшого часу, вже цілком вернувся до здоровля.

По кількох тижнях зможе вже приходити в офісі.

МОБІЛІЗАЦІЯ ПРИГОТОВЛЕННЯ В РОСІЇ.

Наказом петербурського військового комісаріяту призначено перегляд колишніх білих старшин військових урядовців, які мешкають в Петербурзі. З 25 вересня по 12. жовтня призначена яква всіх лікарів і фармацівтів, які мешкають в Петербурзі. В Москві оголошений наказа про призив на передпризивний вишкіл мужчин уроджених в 1902—3 роках. Наказ звільняє від явки тільки служачих комісаріяту шляхів.

ТРОЦЬКИЙ ПРО СОВІТСЬКУ ПОЛІТИКУ.

По повідомленням "Роста" Троцький заявив американському сенатору Кінґу на питання про можливість втручання Росії в випадкові революції в Німеччині, що совітський союз перш за все хоче миру. Росія не пошле ні одного червоноармейця, коли не буде примушена до того зовні. Вона не криється з своїми симпадіями до німецького народу в його боротьрі з імперіялізмом. Проте вона далека від думки про втручання.

ПРОМИСЛОВА КРІЗА І ГОЛОД НА УКРАЇНІ.

Аґенція "Вестник" повідомляє: Член центрального комітету української комуністичної партії Лебедь, який брав участь в нарадах українського совнаркому по боротьбі з безробіттям і наслідками неурожаю в деяких районах Полтавської, Київської і Одеської ґубернії, на засіданні київського комітету комуністичної партії повідомив, що доклади народніх комісарів мали песимістичний характер: запаси сировини і металів, які були на Україні, вичерпані; оброблююча промисловість не зможе задовольнити птреб населення, коли центральний уряд не піддержить добуваючої промисловости і транспорту України. В звязку з частковим неурожаєм на Україні й недородом хлібів в північній і східній Росії, експорт збіжа за кордон мусить бути зменшений на 30 відсотків.

МОСКОВСЬКІ НАСТРОЇ.

"Форвертс" повідомляє, що останні арешти в Москві звязані з ліквідацією групи "Рабочей Правди", яка займає крайні ліві позиції і стоїть в різкій опозиції до одноцільної тактики комунстичної партії. На чолі цієї групи стоїть А. Богданов, автор популярної книжки "Основи політичної економії", якого так само арештовано.

В Москві поширено відозви від імени робітників-комуністів, які вимагають від Цека російської комуністичної партії ати справоздання в витраті грошей по підтриманню закордонних організацій і виявляють ріжні зловживання з боку членів Цека і Комінтерна. Відозви зазначують, що на цілі внішньої політики совітської влади в 1923 році було витрачено 9 міл. рублів золотом; про чому останні відрядження за кордон Радека і Бухарина оплачувались по 300 рублів золотом на добу. В відозвах перераховуються зловживання Радека, Зіноєва, Каменевої і инших і вимагається виходу членів совнаркому з мішавих акціонерних кампаній і правлінь трестів.

ЯК ПИСЬМЕННИК РОДА-РОДА ПОЗНАКОМИВСЯ З ЦІСАРЕМ ФРАНЦОМ ЙОСИФОМ І?

В німецькій ґазеті "Морґенцайтунґ" (Ранішня ґазета) пише німецький писменник Рода-Рода таке: Моя перша знайомість з цісарем Францом Йосифом І. На маневрах під лісом стояли переди (проци) гармат. Я як прапорщик стояв біля них. Нараз надіхав на кони цісар Франц Йосиф І. Ви, прапорщик, що роблять тут ці гарматні переди?" — спитав цісар прапорщика Роду-Роду. — "Ваше королівське величество, сповіщаю послушно..." почав пояснювати Рода-Рода. — Замкніть рот! — крикнув цісар і почвалав на кони дальше. Така була знайомість молодого Роди-Роди з тодішнім австрійським цісарем Францом Йосифом І.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗІСЛАННЯ В СОВІТСЬКІЙ РОСІЇ.

Берлінський комітет російського політичного Червоного Хреста (товариства для допомги політичним вязням і засланцям) подає такі відомости про адміністативне зіслання в сучасній Росії. Інститут адміністративного зіслання, заведений в совітській Росії півтора року тому назад, набрав дуже великого поширення. З початку Сибір і Урел, за Уралом Туркестан, за Туркестаном Туруханський і Наримський край за Наримом — Пертамінськ і за Перґамінськом — Сополовецькі острови. На далекій півночи або в голодному Туркестані, в малих містечках і селах багато зісланців, "одірваних від родичів, позбавлених хліба і елементарних ознак культури, засуджено на повну загибіль. Злидні зісланців збільшуються тим, що зісланцям заборонено давати роботу в державних, в професійних спілках й кооперативах. Коли кінчається термін зіслання, зісланців часто знову арештовують й одсилають в ще більше глухі місця. Про умови життя в Перґамінському концентраційному таборі зісланці оповідають так: "Табор улаштовано в старому найзруйнованшому будикові старого монастиря без річей, без прічей, без солодкої води, яку видають в обмеженій кількости, без задовольняючих харчів, без всякої медичної допомоги. Перґамінськ знаходиться на березі Білого моря і два рази на рік від на протязі кількох тижнів позбавлений всякої комунікації з зовнішнім світом. За останні місяці почали висилати на Соловецькі острови. Там для вязнів одведено на острові одну десятину землі; вихід за межі її суворо заборонений і варта має наказ стріляти в тих хто хоче вийти за ці межі. З припиненням наві́ґації острів цілком одрізаний за цілий світ.

ЕЛЕКТРИЧНІ ЗЕЛІЗНИЦІ.

Електричні залізниці, тягнені електричними льокомотивами, запроваджує у себе Чехословаччина і Мадярщина.

З БЕРЛІНА ПОВІДОМЛЯЮТЬ, ЩО ЗАГОВІР СЕПАРАТИСТІВ В РЕНЩИНІ НЕ ВДАВСЯ

БЕРЛІН, 23. жовтня. — Вісти з ріжних сторін Ренщини повідомляють, що сепаратистів побито в Аахен (Е-ля-Шапель), Мінхен-Ґладбах і Бонн.

В Аахен побили їх тяжко юнійні робітники а потім викинули з прилюдних будинків, які вони держали від суботи вечір.

З Бонн спершу повідомляли, що там сепаратисти заняли були урядові будинки, але останні тамошні звідомлення повідали, що їх там побито.

Всі міста в Рурщині кромі Дуісбурга, ще в руках правильних німецьких влад.

Федеральне правительство вишле небаром в Ренщину своїх висланців для розсліду останніх подій.

На вчерашньому засіданню німецького федерального міністерського кабінету обговорювано справу проголошеного відірвання Ренщини, одначе про се не принято жадної постанови, бо кабінет вірить, що населенне того краю саме справиться з хрунями.

РОБІТНИКИ ПРОТИ ХРУНІВСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ПЕРЕВОРОТУ

ПАРИЖ, 23. жовтня. — З Візбаден повідомляють, що тамошні німецькі сепаратисти (відокремленці) вивісили вночі свій три-кольоровий прапор (червоно-біло-зелений) на прилюдних будинках і увязнили міську поліцію.

У відповідь на сей замах юнійні робітники у Візбаден проголосили загальний страйк.

БЕЗРОБІТТЄ І СТРАЙК ШИРИТЬСЯ В РУРЩИНІ

ЕССЕН, Німеччина, 23. жовтня. — Тутешні зелізні заводи Авґуста Тіссена замкнено нині ізза великих фінансових трудностий.

Наслідком того 1,300 робітників осталось без праці.

До безробіття іде і по других містах окупованих німецьких земель, а причиною усюди також фінансова кріза. Ізза страшного спадку німецької марки сьогодня годі маркою доплатитись, а знову робітники за одержані міліони не можуть докупитись навіть найпростійших середників поживи.

Ізза того повстає безробітте, а де немає безробіття, там заноситься на страйк. Робітники не хотять приймати паперових марок і грозять страйком, якщо роботодавці не будуть їм виплачувати платень в золоті.

ЗМАГАННЄ БАВАРІЇ ДО ВІДІРВАННЯ ВІД ПРУСІЇ

БЕРЛІН, 23. жовтня. — Баварське правительство під проводом диктатора фон Кара стремить до повного відокремлення від Берліна.

Фон Кара підпирає командант баварської армії фон Лоссов, а федеральне правительство тепер покищо безсильне серед теперішньої кризи.

Федеральне правительство скликує для заради протисамостійницького руху в Баварії федеральну державну раду (райхсрат), але тут не дуже вірять, аби вона що зарадила, бо баварські урядовці говорять, що вони не стремлять до відірвання Баварії від федерації, а поправді се відірванне переводять в діло.

ГОЛОДОВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ГАМБУРЗІ

ГАМБУРҐ, Німеччина, 23. жовтня. — З ріжних сторін Німеччини повідомляють про голодві заворушення безробітних.

Нині такі заворушення були тут. Безробітні нападали на склепи і склади з поживою, а відтак на поліційні стації і навіть були окружили кілька поліційних стацій і держали їх в облозі, поки не прийшла підмога і їх не увільнима.

ЗА МІЛІОНИ НІЧОГО НЕ КУПИШ В НІМЕЧЧИНИ

БЕРЛІН, 23. жовтня. — Нині тут платили за одного американського доляра 60 міліярдів (біліонів) німецьких марок.

Бохонець хліба коштував 6 міліярдів марок, але і за сі „гроші" годі було його дістати.

Тисячі голодних людий, котрі не мали міліярдів, не дістали хліба. Загалом тут нині за міліони вже нічого не можна купити і з міліонами можна серед улиці в білий день з голоду вмерти.

АМЕРИКАНСЬКИЙ АМБАСАДОР ДОРІКАЄ АЛІЯНТАМ, ЩО ВЖИВАЮТЬ ГРОШИЙ АМЕРИКИ НА ЗОРУЖЕННЯ

ЛОНДОН, 23. жовтня. — Американський амбасадор полковник Джордж Гарві виголосив нині на прощальній вечері в його честь політичну промову, в якій говорив про становище Америки до Европи.

Він сказав, що Америка не накине своєї волі ані на цілу Европу ані на часть її.

Далі зазначив, що Америка раз на все усунулась від европейської хуртовини, але всетаки вона готова співділати для заведення загального мира в Европі.

Дорікав, що европейські державн замісць віддати довги Америці, котра з воєнної добичі не хотіла жадних відшкодовань, вживають сих гроший на дальші оружження для дальших воєн.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ГОРЕ ВЕЛИКОЇ НАЦІЇ.

Перед світовою війною німецький нарід був поділений державними кордонами між три держави: Німеччину, Австрію і Швайцарію. В Німеччині був німецький нарід сам собі самоправним ґаздою. В Австрії Німці держали цілу державу у своїх руках, хотяй були в меньшости. У Швайцарії Німців найбільше і там вони і сьогодня ведуть перед.

Коли прийшла війна, велика 70-міліонова нація, нація високої культури, високо розвинена промислово і дуже богата, важилась виступити проти цілого світа. Сю війну проти усього світа вела німецька нація при помочі військової, промислової і фінансової сили Німеччини й Австрії.

Сю війну німецька нація програла, а виграла її силами Анґлії й Америки злорадна Франція. Яко „побідник" вона зачала мститися на Німеччині гірше середньовічних варварських володарів.

Бувший президент а тепер премієр Франції Раймонд Пуанкаре прямує на чолі французьких шовіністів до руїни німецької нації. Хоче знищити її економічно і розбити на дрібні частинки, які замісць воювати проти французької насили воювали-б між собою. Тому французьке правительство підпирає і підсичує всяку акцію задля розбиття Німеччини на части. Воно раде-б і Баварію відірвати і Саксонію й Турингію спалити при помочі большевизму, а ось тому три дні довело до проголошення окремої від Німеччини Ренської републики.

Тепер Німеччина вже поділена між отсих 7 держав:

1. — Німеччину.
2. — Ренщину (Ренщина і Рурщина).
3. — Францію (Альзація і Льотаринґія).
4. — Австрію.
Ф. — Швайцарію.
6. — Чехо-Словаччину.
7. — Польщу.

Замісць довоєнних кордонів трох держав німецька нація одержала повоєнні кордони семи держав.

Побідники поділили її між 7 держав.

Горе побідженим!

Горе побідженій 70-міліоновій німецькій нації.

Тепер вона поділена, роздроблена, розоружена й ограблена — не може зібрати своїх сил і зробити конець злочинам та наругам насильника. І стоїть безрадна, немовби опустила руки у страшному горю. Кождий день приносить для неї тільки нові вістки смутку, про нове горе, нову недолю, нову руїну, нову грозу і непевну будучину.

В сю чорну хвилю німецької нації збираються Німці в Ню Йорку на зборн і тільки іменем 7½ міліона американських Німців ухвалюють резолюцію з протестом.

Кажуть ще протестувати до сенаторів, конґресменів і всяких політишенів в Америці і обіцюють придавленим французьким обцасом братам в Европі фінансову поміч. На зборах навіть не видно визначнійших лідерів ,хоч присутних було 5,000.

А прецінь кажуть, що нарід показується великим не у щастю, а в горю. І чиж німецький нарід нині дійсно малий, хотяй числом великий?

Історія виставила його на пробу як виставила і наш український нарід.

Великий нарід в найбільшому горю найде утаєні сили своєї величі, при помочі яких переможе ворога, котрий мусить падати на силах, з моральним упадком, бо сей спонукав його до насили і розбою і грабунку другого народу.

АМЕРИКАНЕЦЬ ПРО ПОЛІТИКУ ФРАНЦІЇ.

З подорожі по Европі вернувся недавно до Ню Йорку президент торговельної палати нюйорського стейту Ервинґ Т. Буш.

В його честь видало принятте товариство „Сивитен Клоб" в Ню Йорку в готелі Естор.

На сьому принаттю він виголосив промову про відносини в теперішній Европі.

У сій промові він сказав, що помилкова воєнна політика Франції нищить промисл в Европі, а якщо вона її не змінить, то ся політика принесе самогубство Франції.

Буш сказав, що Німеччина не може платити відшкодовань, коли не зможе продавати другим державам більше аніж вона купує від них, а сього знову вона не зможе робити доти, поки не будуть усунені пазурі наїзника з її продуктивної і промислової машинерії.

Далі він заявив, що бизнесмени мусять зійтись на спільну розмову і трактувати ситуацію так як вони трактували би збанкротований бизнес. Вони, казав Буш ,мусять дослідити, кілько Німеччина може платити, а коли вже заплатить, помогти їй зліквідувати свої „відшкодовання" і зреорганізувати промисл.

Вкінці сказав він, що вчасі його побуту в Европі найбільше вразив його мілітаризм Франції, який наслідують і другі держави, котрі вийшли з останньої світової війни побідно.

НАШІ СОЮЗНИКИ.

(Із „Селянської Долі", з Луцка, на Волині).

Тяжко говорити про союзників, коли в нас ще недавно всі так кричали на „орієнтації". Бо говорити про якогось союзника, то унас по орієнтаційній хоробливости означає, що ми забуваємо про власні сили, а рахуємо, що нашу працю зробить за нас хтось інший. Воно так і є, коли ґовориться про „союзника", що від нас богато сильнійший і який зовсім не заінтересований в нашій біді; хиба, що хотів би перемінити нам ярмо чиєсь на своє. Звичайно, що це нам не цікаво. Але є такі люди, які були-б нам потрібні і які нас потребували би. Ходить тільки о це, щоби з ними договоритись і разом у спільних справах працювати. І такі люди можуть бути для нас дуже добрими союзниками. Така спілка не дозволить нам лінюхувати і надіятись на чиюсь ласку, а примушувати-ме нас завсіди до більшої праці, додавати-ме охоти й буде нас скріпляти.

Звичайно шукається приятеля й союзника між найблизшими людьми. Але наш нарід окружений зі всіх усюдів такими хорошими сусідами, що не можна й думати про те, щоби між ними найти приятеля, а про союзника то вже нічого й балакати. Та воно й трудно, щоби сусіди та не сварились. Межа — це та нещаслива болячка, що витягає останні соки зі сварливих сусідів. Так воно буває з межею на полі, так і з межею, що ділить від себе дві держави і називається границею або кордоном. Прм. Поляки дуже хорошо помирились та заключили навіть договір про вічний мир з Турками; живуть у великій приязни з Японцями; рахуються мало не братами Французів, бо вони — „за ріками, за горами". А як живуть вони зі своїми сусідами? Сваряться, бо не можуть зладити з межами.

Про наше становище у спорі за польські межі то вже й нічого писати; — горобці співають. Але колись у царській Росії, не було між Українцями та Поляками такої гризні як тепер. Бо одних і других не питали, чи болить, коли били. Отже — спільне лихо єднало одних і других. Тепер Поляки пани, бо у своїй хаті, а ми у наймах. А чи чувати було коли, щоб пани з наймитами разом добро поживали? Ні! За довго зжились люди з тим, що як ти пан, то кумайся з паном, а як що наймит, то шукай своєї компанії. Тимто і польський віл забув, як був телятком.

Алеж ніколи наймит не покидав думки, що й він колись стане господарем. А щоб скорше добитись сповнення своїх мрій, то шукає собі такого-ж наймита, щоб порадитись, взаїмно собі допомогти.

У кого-ж ми шукати-мемо поради; кого просити-мемо до спільної праці? А ось перед виборами... — ми найшли з ким йти, щоби спільно добиватись свого права? — Найшли! За №16 голсували, Білоруси, Німці, тверезіщі, Росіяни, Чехи, Жиди, а навіть чимало й тих Поляків, що живуть між нами. І наслідки такої спілки доказали того, чого ніхто не очікував. На наших землях, де ми живемо в переважаючім числі, то без такої спілки може й обійшлось би, але там, де наших людий менче, то допомогла нам таки спілка.

Наша праця в силу умовин мусить ограничитися до границь Польщі. Праці в цих границях, щоби добитися тих прав, які нам належаться по конституції, аж надто досить. А раз ми на один час і в тих межах найшли союзників, то тепер також не без того, щоби їх не було. Не зачіпати-мемо тих, що живуть дальше від нас (Німців), або порозкидані по цілій Польщі (Жиди), але погляньмо на наших сусідів з півночі — аа Білорусів. Ось що пише їх часопись „Вольны Сьцяг":

„Система наших ворогів в Польщі — це опльовуванне та легковаженнє всього білоруського. Згідно з „опінією" переважаючої більшости польського громадянства і представників влади, все, що творить білоруський народ — чи то в межах шкільної науки, чи в політичній сфері, чи в економічній самоорганізації — все те або „нічого не варта", „штучне", або „не білоруське", „московське", або „диктоване з Берліна чи Ковна"... І, так оцінивши нашу будову Батьківщини, польське громадянство і польська адміністрація з „чистим сумлінням" веде свою готентотську політику винищення всього білоруського.

„Для кождого, хто більш-менш познакомлений з білоруським рухом, ясне, що варта така злослива брехливість цих, кому хочеться нічим оправдати свої поступки, які представляють **точну відбитку політики німецьких гакатистів** у відношенню до Поляків за часів панования Вільгельма II. Але польські гактисти стараються ширити свої баламутства якраз серед найменьш свідомих, найтемнійших народніх мас".

Чи треба в тій статті що переміняти? — Ні! Поставмо тільки замісць „білоруський, Білорус"... — український, Українець і т. д. і мати-мемо теж саме, що твориться у нас. А живемо ми з Білорусами в одній державі, обовязують нас одні й ті-ж закони (навіть виїмкові); наші посли засідають з Білоруськими в однім соймі, цих послів ми разом вибирали з тоїсамої 16-ки іт. д. Чи є тут які перешкоди, що не дозволили-б нам і далі йти й працювати разом? — Аж ніяких. Наш і білоруський народ мусять йти єдиним шляхом і боротись одними засобами, бо що шкідливе для Білорусів то й для нас не солодке, а що корисне для нас — те й Білорусам не вадити-ме.

Ми рішили усебе, що тепер не маємо права на когонебудь в праці рахувати, щоб не ослаблювати своїх сил. І цього ми мусимо триматись. Ніхто нам не поможе, хиба той, що сам чигає на нашу шкуру. Народ наш достаточно сильний, щоби о власних силах посуватися вперід. Колиж хвилями з великого напруження та непосильного труду опускати-муть нас сили, зневіра закрадатись-ме в нашу душу, пригадаймо собі Білорусів. І без союзу вони завсіди будуть нашими найкрасшими союзниками.

ПОЛЬСЬКА ПРАВДА ПРО ПОЛЯКІВ

Краківський польський демократичний дневник „Нова Реформа" в статті „Animus clausus" (ч. 196, з 24, вересня с. р.) дає першу пробку самообвинувачення.

Ся ґазета пише:

Коли Польща верталась до самостійного життя, славянський світ лежав в румовищах. Деякі гурти і кляси славянського світа шукали захисту. На протязі короткого часу Варшава була предметом зітхань, побитих недолею людий. Там стягалися вартісні елементи російської еміґрації; там шукала захисту вигнана культура Москалів та інших східних народів. Колиб Поляки „мали одробину сердечної гостинности і ширшого погляду на світ та його будучину, а меньше старосвітської парафіянщини, відпихаючої національної зарозумілости і тупого шовінізму", то сьогодня Варшава „не була-б полишена собі самій і своїй загумінковости". Східно-европейська культура, шукаючи захисту, а не знайшовши його у Варшаві, опинилася в Берліні і в Празі. Особливо практичні Чехи, що кермують принципами здорового міщанського лібералізму, що глядять в будучину, при всім своїм патріотизмі, зуміли пригорнути до себе бездомних і дати їм можливість життя і розвитку. Таким чином **Прага одержала характер великого славянського культурного центра.** В праському університеті найшли пристановище російські учені; згодом повстав там російський університет, а опісля й український. У висших школах Чехії студіює більше білоруських студентів ніж у всіх польських школах, хоч Чехія не має у своїх границях ані одного Білорусина. Славянський світ, якщо він відвертається від Москви, то звертається до Праги як до центра славянської культури. А через те й Західна Европа привикла уважати Чехів найвизначнійшими представниками славянського світа, його орґанізаторами. „Ту величезну ролю — жалується „Нова Реформа" — з далеко сягаючими політичними наслідками в будучині, могла взяти на себе не Прага, але Варшава. На перепоні тому не стояло ніщо, як тільки „animus clausus", то значить — дух звязаний фалшивими уявленнями, заслілений тупим і нездатним до творчости шовінізмом, пригашений наївною вірою, що сам собою є так дуже гарний і так дуже проміннний, що без яких-небудь старань зі свого боку осяє цілий світ довкола. Недавно ми вибирались визволяти Україну. Сьогодня не тільки в квестії відношення до власних Українців ми не вийшли поза глупе вязненнє князя їх церкви, але навіть у відношенню до наших українських союзників з доби петлюрівських епізодів ми довели до того, що наші суди мусять судити за зраду і важкі провини ріжних петлюрівських міністрів і полковників.

На білоруських землях, де Поляки мали намір творити білоруську націю, **та нація дуже скоро твориться сама,** але в спосіб, який польській державности не ворожить добра. Всі, що давнійше в той чи інший спосіб покладали якінебудь надії на Польщу, сьогодня відхрещуються від неї. Замісць можливости стати центром славянського світа, наступила повна ізоляція Польщі в славянському світі. Всі можливости виняли нам з нездарних рук Чехи. А навіть не виняли, тільки піднесли із землі, як діямант, кинутий варваром мов безвартісний камінчик. Постійно виявляли ми і виявляємо тривогою переймаючу нездарність зрозуміти духа нового часу, вжитися в нього і ділати в такий спосіб, щоби той могутній дух нам помагав, а не перепиняв, щоби ми мали його за собою, а не проти себе. Тут криється головна частина наших невдач внутрі і назовні, звідси ті програні перед всякими трибуналами, перед якими не вміємо найти спільної мови з цивілізованою і ліберальною та всуперед всім признакам визволюючоюся з тісних пут націоналізмів Европою.

Наслідком „animus clausus" і „numerus clausus", є ті провини проти духа часу, що нездоровими випарами знимаються над Польщею. „А провин, сповнених проти прав часу, не прощається ніколи, тільки все за них карається".

РЕЗОЛЮЦІЇ УХВАЛЕНІ НА ПОСОЛЬСЬКІМ ВІЧУ УКРАЇНЦІВ М. ЛЬВОВА В ДНИ 30. ВЕРЕСНЯ

Українці м. Львова, зібрані на посольськім вічу, що відбулося в дни 30. вересня 1923 год. 12. в пол, в салі Народнього Дому, протестують найрішучійше:

1) Проти накинення закону про устрій щкільної влади, ухваленого польським соймом в р. 1921, українському населенню, не даючи йому змоги в жадній шкільній установі заступати своїх інтересів і обстоює в цілій основі становище, що управа українським шкільництвом на українських землях мусить спочивати в руках українського представництва.

2) Проти переводженої переміни шкіл в українських громадах, опираючись на ухвалах наказних громадських установ і стоїть на тому становищі, що на українських землях мають бути для українського населення тільки українські школи, з окрема в усіх містах і містечках з відповідною для потреб українського населення кількостю народніх, середніх, фахових і промислових шкіл.

3) Проти несправедливого трактування українського приватного шкільництва, проти проволікання в полагоді внесень в справі основування українських приватних шкіл, а з окрема проти закривання українських приватних шкіл.

4) Проти переношення українського учительства на захід на етноґрафічні польські території, проти звільнювання з посад українських сил і проти непринимання польською шкільною владою українських кандидатів учительського звання і взагалі нових учительських сил, котрі до війни і в часі війни зложили свої іспити.

5) Проти скасування мужеських відділів учительської коедукаційної семинарії у Львові і паралельних відділів у Перемишлі і стоїть на тому становищі, що у Львові і головнійших містах Східної Галичини, Волині, Холмщини, Полісся й Підляша мусять істнувати українські мужеські й жіночі семінарії.

6) Проти переповнення програмів навчання в українських школах відомостями, що торкаються знання польської історії, польської мови та географії з одночасним повним поминенням української історії, ґеографії і мови та других предметів, що поглиблюють знання рідного краю і народу.

7) Проти посягання польською шкільною владою на вікову історичну назву українського народу, перемінюючи в дорозі незаконних адміністраційних розпорядків слово „український" на слово „руський".

8) Проти введення польською шкільною владою внутрішнього польського урядування в школах на місце дотеперішнього українського.

9) Проти незаконного накидування шкільними повітовими інспекторами обовязку навчання польської мови в українських школах уже в другому році науки.

10) Проти переміни українських семинарій, яких в цілій Польщі є лише дві, на утраквістичні і проти знесення в тих семинаріях поралельних відділів, коли в обох польських державних семинарах у Львові рівнорядні відділи істнують.

11) проти знесення першої кляси хлопячої школи вправ у Львові, котра то школа істнує через кількадесять літ.

12) Проти приміщення одинокої української державної VII-клясової школи в найгіршому будинку у, Львові.

Українці м. Львова домагаються від шкільних властий і управи м. Львова створити для українського населення м. Львова відповідно до його проценту скількість українських народніх, середніх і фахових шкіл і дати їм таке приміщення, яке мають польські школи.

13) Проти перетягання української дітвори в польських державних школах у Львові і на провінції на латинський обряд.

З ЛІТЕРАТУРНОГО ЖИТТЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

В Харкові відбулося кілька літературних вечерів спілки селянських письменників „Плуг". Окрім читання творів спілки „Плуг" відбулась дискусія на тему статті Меженка „На шляхаха нової творчости" та на тему вистав театру Леся Курбаса.

„Плуг" має кілька своїх філій у ріжних містах України; головна філія в Полтаві. Члени „Плуга" передали видавництву „Молодий робітник" кілька збірок своїх творів до видання. Окрім того готується до друку альманах „Плуг".

Спілка письменників „Гарт", до якої належить і П. Тичина, Савченко, Коряк та Хвильовий, готовить до видання альманах „Гартоване Коло".

Розпочалось друкування „Хрестоматії молодого селянина". До хрестоматії увійдуть всі твори українського письменства від 1800 р. Розмір хрестоматії 25 аркушів дуку у 5 випусках. Друкується „Популярний курс історії України".

Готуються до друку: Песи А. Головка, Рибалки, Шевченка, Кириленка, оповідання Сенченка, Епики і поезії Доленга.

Комітет Союза Української Комуністичної молоді видає журнал „Робота", присвячений справам молоді.

При київськім відділі спілки „Робітпрос" засновано філію для студіювання української літератури XIX. і XX. віку. Виклади виголосили: П. Филипович, Козуб, Дорошкевич, Якубський та инші.

У Полтаві виходить тижневик „Червоне село". В Чернигові в домі Мих. Жука відбуваються літературні вечері. На одному вечері виступав і П. Тичина, якого принято з ентузіязмом.

Накладом „Червоного Шляху" в Харкові вийшли такі твори: 1) В. Поліщук: Адиґейський співець, према; 2) М. О. Скрипник: Історія пролетарської революції на Україні; 3) Берглера: Фашизм; 4) Рсковський: Союз соц. рад. републик.

Друкуються: Остапенко: Вічний революціонер; 2) Ковалівський: Питання економічної формули в історії літератури; 3) Гнат Хоткевич: „Гуцульські образки"; 4) Дорошкевич: Ідеольоґічні постаті в українській літературі після Шевченка; 5) Ол. Досвітний: Американці, роман; 6) Ол. Попів: Сковорода, Шевченко, Франко Леся Українка, Коцюбинський.

Приготовляється до друку декілька політичних брошур.

В Харкові виходить гумористично-сатиричний журнал „Молот" (двотижневик). В Київі виходить місячник „Музика", при участи кращих музичних сил. Видає музичне товариство ім. Леонтовича.

Письменник Яків Савченко друкує оповідання „Рахіль Тіш" (про погроми на Україні). Михайло Семенко пише „Матеріялістичну фільософію мистецтва" і поему „Прерії зор". Микола Терещенко друкує „Індустральну поему". М. Зеров переклав „Баллядину" Словацького і пише історію української літератури. Меженко пише характеристики сучасних поетів.

В Київі почав виходити журнал „Нова Громада" (кооперація) і „Українські ґеольоґічні вісти".

В Київі, Харкові, Полтаві та Чернигові зорганізовано українські хори й орхестри.

(„Червоний Шлях").

ПРО ПОТРЕБУ ДЕРЖАВНОГО ЦЕНТРА ЗАГРАНИЦЕЮ.

На які цілі повинна іти стейтова та канадійська поміч.

(Оригінальна допись „Свободи" з Відня)

(2)

(Продовжение)

Другою партією краєвою, що стоїть на національній підставі се партія радикальна. Не є се вже та партія що була ще перед 10 роками, коли головним ідеольоґом її був Михайло Павлик, так як діставшися під провід оппортуністів та квієтистів — сказавши популярно: угодовців та лінюхів, вона майже цілком стратила свою давну радикальну марку. Вправді кількох молодих діячів стараються її наново „зрадикалізувати", але вони ще не мають вироблених імен а через се і впливу на суспільність а через се поставили формально на чоло партії знову Др. Макуха та Др. Льва Бачинського. Тимчасом за часів нашої короткої державности оба ті панове грали зглядом Поляків маркантно дуже угодову ролю, а то перший, яко секретар державний для справ внутрішних, а другий, яко промовець в Нац. Раді та її комісіях, що ділало надзвичайно деморалізуючо на членів нашого парляменту, в котрім треба було власне радше „розпалювати до грани" нашого духа, а не зливати його водою угодовости та зневіри у власні сили. — Тай ще в послідних роках австрійського парляменту говорено не без слушности, що Др. Лев Бачинський творить яко радикал праве крило національних демократів (пізнійших трудовиків). У кождій справі відзначався він своїм оппортунізмом та і ворожнечею до всякої акції і почину.

Поставленне таких людей (бо Др. Макух у всім улягає впливови Л. Бачинського) на чолі партії, котра в чім небудь має бути поступовою, крайною і взагалі, радикальною — було очивидною помилкою, на котрій вже незадовго мусять попечися так звані „модерні чи неорадикали". Мусимо зауважити, що за справою тих двох провідників і та партія віднеслася неприхильно до заграничної акції президента Др. Петрушевича, хотя коли йому тепер робить які закиди, то і вона в дотичних похибках, коли які були — є вимовна, бож могла впливати на їх усунення, а в данім разі відкликати свого делеґата з уряду диктатури. Та сего вона не зробила, а і тепер очивидно, під тим проводом нема найменшої надії на яке небудь „радикальне" поступованне тої партії в борбі з Ляхами. Вправді „модерні радикали" тепер почали оперувати в „Громадськім Голосі" дуже гострими, соціяльними кличами, але чиж справді вони надіються що можливі є якісь глубші суспільні реформи під польським обухом Лише у своїй, самостійній, обезпеченій в своїм істнуванню державі є такі реформи можливі, і тому **всі сили цілої нації мусять бути передовсім на се звернені, щоби виборотн свою самостійну державу!**

Трета істнуюча в краю партія то є соціяльно-демократична, носить цілком безправно ту назву. Се є чисто комуністична партія з цілком ясною орієнтацією на советську републику. Вона очивидно також є противник польського ярма, і остільки діяльність її є пожиточна. Однакож не так легко вступити з нею в координацію, коли вона инші партії уважає за контрреволюційні.

Хотя однак орґанізовані політичні партії (ведені інтеліґентами не представляють через свій напрям та орієнтацію цілком притягаючої сили то послідні факти показали нам, що дух революційний в народі живе і проявляєся в спонтанічних вибухах з незвичайною силою та посвятою. Польські часописи занотували **цілий ряд актів саботажі** і то в ріжних повітах а недавна розправа перед наглим судом в Золочеві виказала що ті **акти виходили з почину самого, революційно настроеного селянства.**

Розстріляні в Золочові 20. вересня с. р. Ілько Окочиляс, Микола Коваль і Олександер Павлишин се селяне-герої, що на власну руку підняли боротьбу з польським наїзником. Без помочи і без намови інтеліґенції вони самі, під впливом патріотично-революційного пориву кинулися у нерівне змагання з відвічним ворогом, хоч знали добре, що їх чекає на випадок зловлення. Їх велика саможертва мусить стати мов кровавий привид перед очима тої інтеліґенції, котра місто взятися всіми силами до орґанізації всенародного відпору пустилася на мізерні автономістичні комбінації.

Треба однак з натиском зазначити що поза орґанізованими партіями політичними, котрих роля в сих тяжких часах дуже неясна та млава — є ще, **живе і розростаєся течія революційна, сильна і могуча,** хотя закрита не лиш перед оком ворога у заговірницькім підземеллю, але і перед оком своєї власної суспільности, а радше тої переважної її частини, котра місто сповняти хочби лиш ту роботу, котра у самосвідомих народів можлива і під найбільшим террором — заложила руки та вимавляєся „неможливостю якої небудь роботи серед таких (!) обставин"!

Та революційна течія росте і кріпшає а досвід хочби лиш з попереднього року научив її як удосконалити свою тактику та свою орґанізацію, як зміцняти свої сили та як їх — після модерної науки — вишколювати, **щоби в дану хвилю бути напоготові, та задати ворогови як найбільшу шкоду** з рівночасним як найбільшим збереженнєм своїх власних сил. І та підземна революційна робота заслуґує власне на як найбільшу увагу і поміч з боку наших американсько-українських братів.

Ми мусим будь що будь вибробити собі ясний погляд на ситуацію та на се, в якім напрямі, на що має бути звернена та заокеанська дуже важна поміч.

Без анальоґічної помочи не було би ані ірляндської ані чеської, ані литовської держави. Така поміч є і плине вона з кількох жерел, з кількох орґанізацій, хоч очивидно — було би лучше і доцільнійше, коли би наступило з централізованне всіх таких орґанізацій. Однак через партійне розбиттє така централізація на жаль неможлива. Я звертаюсь однак тут до всіх орґанізацій Помочи Рідному Краєви і прошу щоби безсторонно вони застановились над моїми пропозиціями і арґументами.

Передовсім є самозрозумілим математичним певником, що мусить бути заграницею хтось, щоб був би леґітимований виступати яко заступник Рідного Краю. **Щодо Східної Галичини, зглядно Західно-української Републики є безумовно одиноким таким леґітимованим заступником її президент Національної Ради тої держави Др. Евген Петрушевич.** Національна Рада себе не розвязала, вона „in potentia" істнує далі, рішеннє ворожої нам антанти з 14. (згл. 15) марта с. р. не мало і не могло мати найменшого впливу на її істнованне та на компетенцію її президента.

Можна мати до Др. Петрушевича ріжні болі — пишучий отсі слова має сам цілий їх ряд і публичної і приватної натури, але се всьо не зміняє того ясного стану річи, що **Др. Петрушевич є одиноко леґітимований до заступства нашої, покищо поневоленої держави на вні.** А що найважнійше: сеї леґітимації ані не годен ніхто йому відобрати (хиба лише сама Національна Рада в комплеті, скликана очивидно після наших зах. укр. законів), ані не годен іменувати на його місце нікого другого (хиба рівнож лише сама Нац. Рада).

Можемо Др. Петрушевича любити або ненавидіти, можемо його критикувати або ні, але з сим неоспоримим фактом мусимося числити. Знаючи хиба його попереднього „диктаторського" правительства (хоч була очивидно і заслуга) ми можемо лише ужити всіх своїх сил і впливів, щоби недавні хиби не повтарялися і щоби його, зглядно його нового уряду діяльність (коли взагалі покличе новий уряд) була як найбільше скуточна.

Пишучий ті слова взивав вже перед 1 і пів роком американських братів, щоби собі безумовно застерегли вплив і контролю над урядованнєм президента і його уряду. Але та його осторога стягнула на нього нечувані калюмнії зі сторони одного з визначнійших американських українських патріотів котрі потім — піднесені до квадрату — повторив орґан самого президента.

Та се не може бути причиною, щоби тепер, коли політика президента понесла в Парижи поразку кидати і собі на нього каменем а що найважнійше відмавляти йому компетенції до заступства на вні Рідного Краю. Критика і то безглядна мусить бути, і то не так президента, як тих, що крилися за його чесне, загально шановане імя — але ми не сміємо забувати, що **коли відмовимо леґітимації нашому президентови, то не будем мали взагалі нікого на вні нашої самостійної державности!**

Плачмо, чи не плачмо, але так є, і тут не поможе жадне фирканнєся яких небудь автономістів або нео-щадикалів!

Коли в краю зорґанізуєся **нове товариство Ліґи Націй** — то як я вже в „Свободі" зазначував — буде воно компетентне лише виступати в обороні тих прав, яке нам, яко „меншостям" признали мирові договори віддаючі нас у владу Польщі. Вона не буде сміла навіть мукнути про наше право на державну самостійність бо инакше його провідники в тій же хвилі найшли би ся в польській тюрмі під закидом головної зради.

Лише президент Др. Петрушевич може і має право виступати на вні, на світовім, політичнім форум в обороні нашої державности яко леґітимований її заступник не глядячи на розбишацьку постанову антанти з 14. марта с. р., тої антанти, котра не мала найменшого права і компетенції до рішання про свободу 4 мілionів українського народа у Східній Галичині!

Але президент Петрушевич не лиш має право але і естрого обовязаний дальше провадити свою діяльність яко покликаний голосом народа, взглядно його парляментарного тіла до ведення заступства нашої державної ідеї на вні, і тому наші американські орґанізації, в першій лінії „Обєднанне" є обовязані подати йому відповідну матеріяльну поміч. Своєю дорогою мають вони також право поробити певні застереження, про котрі я вже перед 1 і пів року писав, а що цілком непотрібно і несправедливо викликало такі атаки на мене.

Здаючи звіт з конґресу Товариств Ліґи Нації у Відни я підніс, що серед теперішної ситуації треба доконче заложити українські Товариства Ліґи Націй у Злучених Державах та в Канаді яко філії дотичних товариств вже там істнуючих. (Адреса товариства американського звучить: League of Nations Union, Educational Building 70 Fifth Avenue, New York City). Такі товариства заложені в Ню Йорку та Вінніпеґу (не у „Відни" як через помилку видрукувала „Свобода") будуть мали величезне значіння, бо будуть могли говорити се, про що львівське товариство хиба лише думати буде могло! Але ті товариства безпосередної леґітимації від Сх. Галичини мати не будуть; вони лише зможуть своєю акцією підпирати діяльність нашого президента, одиноко і правно леґітимованого до заступства сего краю і його людности.

(Конець буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ТОМ ПЯТИЙ.

(91)

„Я, мати?" промовив здивований Арпад сміючись.

„Ну, розуміється ти! Ти вже великий хлопець, я не можу вічно вважати на тебе."

Арпад сміявся ще більше.

„Отже, тому, що я зробився таким великим хлопцем, що ви не можете більш дати собі зі мною ради, мушу я роздобути иньшу жінку, яка вміти-ме краще вважати на мене!"

„Ну, розуміється! Лише в той спосіб може бути лад!" ствердила пані Белені цілком серіозно.

Нібито інакше зовсім не моглоб і бути, як так, що мати доглядає за сином сама, поки він виросте, а тоді передає його иньшій жінці, яка зветься дружиною, щоб тепер вона вважала на нього. Нібито молода людина не може ніколи бути полишена собі самій.

„Ну, ранійше чи пізнійше я зроблю і це для тебе, мати. Тепер, правда, ми маємо вже дім, але я мушу ще, наконцертуватись щось на життя, щоб я не потрібував і тоді мандрувати по світу, коли я вже мати-му жінку. Бо дивись при цім циганськім життю всеодно зле, чи лишати жінку дома, чи волочити її з собою бурлакуючи з Петербурґу до Парижа.

„Ну, миж маємо також дещо. Я не зле господарювала з тим, що ти заробив. Окрім того є ще тут також ці акції. Ну, не смійся ти, дурноватий хлопче. Коли навіть одна варта десять ґульденів, то всеж є їх тисяча. Продавши їх ми дістанемо десять тисяч ґульденів — в маленькім місті це цілий капітал. З ним ти можеш вже женитися."

„О, мамо, ти мусиш цю річ правильно розуміти. Можна справді раз позбутися одної акції за десять ґульденів; але коли я наступного дня прийду знов на теж саме місце, щоб продати ще одну акцію, то мені насунуть на ніс капелюх і випхають мене геть. Колиж я виступлю з тим, що я нараз хочу продати тисячу Бондаварських акцій, то мене звяжуть і посадять до дому божевільних. Поклади лише ці акції до твоїх иньших достопамятних паперів, від яких твоє довірливе серце сподіється, що вони колись будуть варті стільки ґульденів, скільки на них надруковано."

„Це також ще можливо. Хиба не сталося вже багато великих річей? Хиба ти гадав, що ми вернемося колись у наш дім? Мені шкода також, що я дала спалити решту паперів. Хто знає, яке щастя можемо ми ще мати з цими акціями. Що коли вони ще колись стояти-муть альпарі і ми діістанемо за них двіста тисяч ґульденів!"

„Ну, я не числю на таке щастя, мамо. Найгірший комплімент, який милий Бог може зробити людині, це, коли він дає їй виграти великий льотерийний білет; нібито він при цім говорить їй: Ти осле, інакше я не можу помогти тобі. Людині яка має розум, Бог не дає виграти в льотерії. До такої щастя говорить: Чи перестанеш ти так безсоромно жебрати у мене! Не досить, що я дало тобі талан? Мої головні виграни я потрібую для моїх дурних людий. Не бійся, мамо, ми будемо вже жити з нашого мистецтва. Почекаймо лише трохи, ми маємо час: Тій маленькій дівчині я куплю тим часом на забаву ляльку з порцеляновою головкою. Ти вже мусиш трохи довше вважати на мене."

Тут вдова всеж не могла стриматися, щоб не поцілувати свого сина.

Вечером панич Арпад сів при місячнім світлі під плакучою вербою і заграв на своїй маленькій сопілці тужливу пісню. Інколи він опинився щоб чути ніжний, чостий як срібло голос, який співав разом з ним його пісню по той бік річки у дворі другого дому.

Але співачка на тім боці, помітивши, що він перестав грати, соромилась співати сама і спинилась також.

Всеж гарно бути дитиною! Їй Богу!

Геурека.

Коли Іван по пяти днях праці вернувся з зруйнованої копальні, він не заходячи до дому, поспішив подивитися, чи не сталось якесь нещастя в його власній копальні.

Голод, потреба в сні, в чистій воді мучили його не так, як жадоба довідатися, що сталося з його власною копальнею.

Стрясення м у с і л о ж мати вплив на цілий поклад.

Справді в його копальні було також дещо помітно.

Спочатку його вразило, що ґаз воденя тут був ледви помітний; зато всі штольні були повні води.

Межистінки в деяких місцях тріснули, але ще не загрожували паденням. Він поспішив відвідати печеру з підземним ставком.

В цій печері тепер зовсім не було води.

Він чекав, чи вона не вернеться незабаром; оперщись на ґалерію він чекав повернення ставка, але вже минуло три години, підземна вода все ще не показувалась.

Тоді Іван поставив замість себе одного з своїх робітників і наказав иньшим міняючись вартувати цілу ніч в печері з ставком та повідомити його, коли покажеться вода.

По цім він пійшов до дому вимитися і лягти спати.

По великім напруженню він заснув так міцно, що сонце ясно світило на його ліжко, коли він вперше знов прокинувся.

Найбільше його здивувало те, що робітники не розбудили його вночи, як він їм наказав.

Можливо, що вони також заснули, бідні, вони були також перетомлені.

Чи може він спав так міцно, що не чув стукання?

Він чим скорше подався вниз у копальню.

Вартуючі робітники донесли йому, що ставок не показувався цілу ніч.

Тоді вони чекали ще двадцять чотири години, але вода не показувалась.

Іван знайшов пояснення цього в теорії періодичних жерел.

В середині гори є заглиблення захищене від давлення зовнішнього повітря горбовиною гори. Вода в нім набирається з вохкости просякаючої скрізь скелі.

Щілина в скелі, горішній отвір якої знаходиться понад поверхнею підземної води, получує її з нище лежачою печерою, до якої має доступ зовнішне повітря.

Наслідком давлення зовнішнього повітря проходячого вгору з долішньої печери вода горішнього заглиблення тече вниз скрізь щілини в скелях, таким чином долішня печера наповнюється водою доти, доки вона закриє долішній отвір сполучуючої щілини; тоді спинюється відразу давлення повітря з долішньої печери на горішне заглиблення і звідти перестає плисти вода доти, доки вода, що назбиралась в долішнім заглибленню не стече своїми підземними дорогами; наслідком цього сполучуюча щілина увільняється і повстає знов давлення повітря.

Отже, коли періодичне жерело не вертається, то це може мати двоякі причини.

Або сполучуюча рура була раптом замкнута і вода горішнього заглиблення не була більш доступна давленню зовнішнього повітря, яке примушувалоб її витекати; — або горбовина над горішнім заглибленням дістала якусь невеличку шпару, скрізь яку доходило давлення зовнішнього повітря, через що вся вода витекла в ще глибше положену печеру.

Я прошу читача вважати на це! Бо це дає поняття про божевільну відвагу, межуючу з спокусою Бога, яку виявив Іван своїми новими заходами.

Тепер ця просторінь вже вільна. Чорні вийстя до країни мертвих відкриті перед ним. Він може йти до темного лябіринту. Він може шукати те, що він так довго досліджував — получення між горішнім і долішнім заглибленням з водою.

Для цеї роботи він мусить взяти з собою одного чоловіка. Він покликав старого Павла.

„Скільки років маєш ти, Павле?"

„Шістьдесять девять років."

„Ти хотів би пережити і сімдесятий, не правда?"

„Лише, щоб могти відсвяткувати золоте весілля цеї копальні. Бо наступного року буде пятьдесять років, як **ми її відкрили.**"

„А колиб ти мусів вмерти ранійше?"

„Тодіб я сказав, най буде прославлене імя боже!"

„Твої сини вже дорослі люде?"

„Навіть мій внук заробляє вже сам свій хліб."

„Був би ти готовий провожати мене на місце, де можна легко вмерти?"

(Дальше буде).

Р. Л. СТІВЕНСОН.

КЛЮБ САМОВБІЙЦІВ

(Перевід з англійського)

(Продовження).

(3)

— О скільки я можу змірkувати, — відповів принц, — то непоборимe лінивство. —

Голова заворушився. — До біса! — крикнув, — у вас мусить бути щось важніщого, ніж це. —

— В мене нема гроший — додав князь. — Це також неприємне, без ніякого сумніву. При моїм натуральнім лінивім росположенню — я думаю, що це важка точка. —

Голова обертав якийсь час своє циґаро в устах, вдивлюючися цілий час пильно в лице нового кандидата, але князь видержав цей розслід із цілковитою рівнодушністю.

— Колиб не було у мене досвіду — сказав наконець голова — я не принявби вас. Але я знаю світ і я бачив, що найбільше смішні причини до самовбійства є звичайне найвпертшими. І коли я бачу перед собою такого чоловіка, як ви, тоді я радше ростягаю правила нашого статута, ніжбим мав відмовити вступу. —

Князь і полковник, одне по другім, мусіли відтак відповідати на ріжні запити; князя питав самого, а Джералдина в присутности князя, щоби могт истудіювати обличе одного, підчас коли роспитував другого. Вислід був вдоволячий; голова записав декілька дрібниць про кождого, почім дав їм прочитати формулу присяги, яку вони мали зложити. Не можна було зобразити собі нічого, що вязалоби більше до сліпого послушеньства ніж тота присяга. Чоловік, який зломивби те приреченне, не мавби ні крішки полишеної чести ані ніякої потіхи з якоїнебудь релігії.

Князь підписав грамоту, дроужич. За ним слідував полковник, який поклав свій підпис, дуже пригноблений. Відтак голова взяв гроші за вступне і без дальших короводів завів обох приятелів до кімнати курців Клюбу Самовбійців.

Кімната курців Клюбу Самовбійців була таксамо висока, як кабінет, але далеко більша і була випаперована від споду до верху наслідуванием дубових дощок. Велика, весела ватра і чимало ґазових світел розсвічували ціле товариство. Разом з князем і його товаришем, усіх було вісімнайцять. Майже всі курили і пили шампана; царювала горячкова веселість, переривана частими, неприємними павзами.

— Чи це повні, загальні збори? — спитав князь.

— Тільки звичайні — відповів голова. Потім додав ще: — Коли у вас є ще якісь гроші, то почастуйте шампаном. Воно піддержує добрий гумор і це мій власний, малий, бічний дохід. —

— Гармеремит — озвався Флорізел — лишаю шампана на тебе. — За цим він обернувся і зачав ходити довкола зібраних гостий. Призвичаєний приймати гостий з найвищих кругів, він очарував всіх, до кого приступив; в його бесіді було щось притягаючого і повного сили. Його надзвичайна холоднокровність робила його визначним у тім товаристві маняків. Коли переходив від одного до другого, він мав отворені очи й вуха і необавки мав загальне понятте про людий серед яких находиться. Як в кождій товпі оден тип переважував: люди у самій весні молодости, інтеліґентні, вражливі на свій вигляд, але з малою надією на силу або характер, які ведуть до удачі. Тільки кілька було поза трийцять літ віку, а кількараз більше таких, що ще не дійшли і до двайцятки. Вони стояли сперті на столах, переставляючи ноги; часом вони курили незвичайно скоро а часом циґара зачасали їм в устах. Деякі говорили дуже інтересно, але розмова других була вислідком нервового напруження й була без дотепу і цілі. За кождою відітканою фляшкою шампана, веселість очевидно росла. Тільки двох сиділо — оден на кріслі в заглубленню вікна, з повислою головою й руками глибоко в кишенях штанів, блідий, покритий потом, не кажучий до нікого ні слова, правдива руїна души і тіла. Другий сидів на софі біля ватри і притягав увагу через те, що цілковито ріжнився від всіх прочих. Він був мабуть поза сорок літ, але виглядав десять літ старше. Князеви здавалося, що він ще ніколи не бачив члоовіка з природи так гидкого ані так знищеного хоробою і злим життем. У нього були тільки шкіра і кости; він був частонно спаралїжований і носив окуляри такої сили, що крізь них його очи виглядали неприродно великі і косі. Опріч князя і голови, він був одинокою особою в кімнаті, яка заховала буденну рівнодушність.

Поміж членами клюбу не було забогато приличности. Дехто хвалився поганими вчинками, які спонукали його шукати захисту в смерти; другі слухали, не противлячись. Поміж всіми було мовчаливе порозуміннє проти всякої моралі і хтонебудь переступив поріг двері клюбу, той мав вже деякі привилеї безкарности, які дає гріб. Вони випивали на свій взаїмний спомин і на вічну память славнозвісних самовбійців в минувшині. Вони порівнювали і розвивали свої ріжні погляди на смерть; деякі заявляли, що вона нічо більше, а знівеченне й темнота, другіж знова були певні, що ще цеї ночи вони будуть на звіздах розмовляти ії славними небіщиками.

— На вічну память баранови Тренк, ідеалови самовбійців. — закликав оден. — Він перейшов з малої келії до ще меншої, щоби могти вийти на волю. —

— Що до мене — сказав другий, — то я хочу тільки перевязку на очи і вату до вух. Біда тільки, що на світі нема вати достаточно грубої. —

Третий був за тим, щоб в позагробовім життю впізнати тайни життя, а четвертий заявив, що не бувби ніколи приступив до клюбу, колиб не вірив у систему д. Дарвина.

— Розважте панове — сказав цей особливий самовбійник, — що я ніяк не міг перенести думки, що я походжу від малпи. —

Загалом кажучи, князь був росчарований поведінкою і розмовою членів.

— На мою думку — думав принц, — тут забогато стуку й гуку. Коли чоловік задумав себе вбити, пробіг, най чинить це як джентелмен. Ця бомбастична й пуста бесіда не на місци. —

Підчас того всього полковник Джералдин був жертвою найчорніщих думок; клюб і його правила були все ще тайною і він розглядався довкола, чи не найшовби кого, хтоби його распокоїв. У тім перегляді його око спочило на паралїтику з сильними окулярами. Бачучи його таким спокійним, він попросив голову, який виходив і входив за ріжним ділом, щоби запізнав його з добродієм на софі.

Голова клюбу пояснив, що не потреба церемонитися в клюбі, але воеж таки представив д. Малтусови.

Д. Малтус видивився цікаво на полковника та запросив, щоб усів по його правім боці.

— Ви новий член — сказав він — і хочете інформації? Ви потрапили добре. Вже минає два роки, відколи я вперве посітив цей чарівний клюб. —

Полковник відітхнув. Єсли д. Малтус заходив до клюбу через два роки, то прецінь за одну ніч нема великої небеспеки для князя. Але Джералдин був всетаки здивований і підозрівав якусь містифікацію.

— Як! — закликав він, два роки! Я думав — алеж справді я бачу, що ви жартуєте з мене.

— Ніяк ні, — відповів лагідно д. Малтус. — Моя є особлива справа. Поправді кажучи, я не єсьм ніяким самовбійцем, а тільки так сказатиби, почесним членим. Я рідко коли заходжу до клюбу два рази в місяць. Моя слабовитість і ввічливість голови клюбу спричинили для мене ці пільги, за які впрочім я окреме плачу. Як воно й не є, а і так моє щастє досі надзвичайне. —

— Вибачте — сказав полковник, — але я просивби, щоб ви були ласкаві сказати ясніще. Виж знаєте, що я ніяк ще не обзнакомлений із правилами клюбу. —

— Звичайний член, що приходить тут шукати смерти, так як ви, — відповів паралітик, — вертає кождого вечера аж поки йому не пощастить. Він має право, хочби без гроша, дістати помешканне і харч від голови клюбу: усьо дуже добре, і чисте, хоча й не вибагливе. Притім й самі зрозумієте, що при такім вступнім нема що думати про люксус. Впрочім наш голова такий делікатний і ввічливий. —

— Справді?! — закликав Джералдин, — а я якось ним не захопився. —

— Ах! — сказав д. Малтус, — ви не знаєте того чоловіка. Це найбільший чудак, якого знаю! Як він знає оповідати. Який у нього цинізм! Він знає наскрізь життє і між нами кажучи він є найбільше зіпсованим драбугою поміж усім хрещеним миром. —

— І він таксамо як і ви — спитав полковник — прошу не обиджайтесь, він таксамо є вже у клюбі довгий час? —

(Дальше буде).

ЯК ОГОЛОШУЮТЬСЯ ПТАХИ І ЗВІРЯТА.

Недавно один Американець переконався, що богато птахів і звірять голощеннем дають про себе знати. Кура проголошує через кудкудакання що знесла яйце. Когут пригадує себе своїм співом про схід сонця кождого поранку. Голуб і туркавки проголошують свою любов бруханнем. Пава дає пізнати про свою пиху роспростертем хвоста. Пес оголошує прибуття непожаданого гостя голосним брехaнием. Навіть вуж голосить страх сичаннем коли наступуєсь на него. Чоловік, найбільше діло яке натура могла створити, робить великий блуд коли вагаеся з проголошенем. Річ проста, що коли препарат посідає високу вартість, проголошенне є лишень тільки припімненнем. Трінера Гірке Вино було найпопулярнійшим жолудковим тоніком в сім краю протягом 34 літ. Фірма Joseph Triner Company, Chicago, Ill., одержує щирі і добровільні листи щодня, похваляючі його прикмети. Трінера Гірке Вино є незрівнаним в випадках злого апетиту, затвердження, ґазів, болів голови, учуття загального вичерпанняся і подібних симптомів жолудкових забурень. Кождий аптикар або доставця лікарств має його на складі.